

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การใช้โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธที่ส่งผลต่อสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1.1 ประชากรเพื่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อการสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถาม และสัมภาษณ์ จำนวน 32,500 คน

1.2 ประชากรเพื่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ

1.3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 คือ ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร 1 เขต เพื่อดำเนินกิจกรรมใช้โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามหลักวิถีพุทธ

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 1 มี 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุที่ได้จากการสุ่มแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยคัดเลือกจากตัวแทนจากชมรมผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้สูงอายุเพื่อศึกษาความความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการรักษาสุขภาพ และการส่งเสริมสุขภาพตามหลักวิถีพุทธ ได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณโดยใช้สูตรของ yamane ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างประมาณ 400 คน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

2) ผู้สูงอายุที่อายุยืนเพื่อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ และแนวทางการส่งเสริมสุขภาพตามหลักวิถีพุทธจำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาในวัตถุประสงค์ที่ 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก

วิถีพุทธ จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงที่สามารถให้ข้อมูลในลักษณะ Key Informant ได้ และมีวุฒิระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการ

2) ผู้เชี่ยวชาญ ในการพิจารณาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ โดยการประชุมกลุ่ม (Focus Group) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญา ศาสนา ด้านสาธารณสุข การแพทย์ และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 7 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านปรัชญา ศาสนา ด้านสาธารณสุข การแพทย์ และมีวุฒิระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการ

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 คือ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และมีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่มีความเหมาะสมต่องานวิจัยจำนวน 31 คน ซึ่งเป็นผู้สูงอายุชมรมผู้สูงอายุ เขตวงศ์สว่าง

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือจำนวน 6 ชุด ดังนี้

1) เครื่องมือเพื่อใช้ในการสำรวจสภาพการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับคือ ระดับความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

แบบสอบถามความคิดเห็นการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ มีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับดังนี้

5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับเกณฑ์การตัดสินผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายความว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพการรักษาสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ สำหรับผู้สูงอายุที่อายุยืน ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามหลักวิถีพุทธ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

4) โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

5) แบบประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

2. การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

2.1 การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2.1.1 แบบสอบถามความคิดเห็นการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ

1) สร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาลักษณะการสร้างแบบสอบถาม แล้วกำหนดประเด็นและขอบเขตคำถามด้วยการจัดเก็บหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแบบสอบถามเบื้องต้น

2) นำแบบสอบถามที่ได้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบด้านความเที่ยงตรง (Validity) คือ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมในด้านภาษา (Wording) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยประเมินความสอดคล้องของข้อความคำถามกับจุดมุ่งหมายการวิจัย หรือ IOC (Item Objective Congruence) โดย

- +1 หมายถึง แนใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 0 หมายถึง ไม่แนใจว่าข้อความมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- 1 หมายถึง แนใจว่าข้อความไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การคำนวณค่า IOC ใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

- เมื่อ IOC หมายถึง ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามและวัตถุประสงค์
- $\sum R$ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยค่า IOC ที่เหมาะสมของข้อความคำถามต้องมากกว่า 0.50

3) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 30 คน แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.964

4) ปรับปรุงเครื่องมือจากผลการทดลองแล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับรักษาสุขภาพ และแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ สำหรับผู้สูงอายุที่อายุยืน มีวิธีการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูล ทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบที่ได้ทำการศึกษาจากข้อ 1)
- 3) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตรงตามเนื้อหา
- 4) นำไปใช้จริงโดยการนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัยขั้นตอนที่ 2

2.2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

- 1) ศึกษาข้อมูลให้ครอบคลุมประเด็นการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดข้อ 1)
- 3) เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือจำนวน 5 คน ตรวจสอบเพื่อตรวจสอบด้านความเที่ยงตรง (Validity) คือ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมในด้านภาษา (Wording) แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
- 4) นำไปใช้จริงโดยการนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2.2 คู่มือโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ มีวิธีการ ดังนี้

1) นำผลที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ มาพัฒนาเป็นคู่มือโปรแกรมในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

2) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญในการประชุมระดมความคิดเห็นจำนวน 7 คน เพื่อพิจารณาคู่มือโปรแกรมเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ รวมถึงเครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธทั้งแบบประเมินสุขภาพ และแบบสอบถามความพึงพอใจ

3) นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ข้อที่

3 ต่อไป

2.3 การสร้างเครื่องมือและการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 เป็นแบบประเมินผลการใช้โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ

1) สร้างเครื่องมือ โดยการศึกษาหลักการสร้างแบบประเมิน แล้วกำหนดประเด็น และขอบเขตคำถามด้วยการจัดเก็บหมวดหมู่ตามเกณฑ์ด้านสภาวะของผู้สูงอายุ แล้วนำเสนอที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแบบประเมินในเบื้องต้น

2) นำแบบประเมินที่ได้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบด้านความเที่ยงตรง (Validity) คือ ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมในด้านภาษา (Wording) และความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct validity) โดยประเมินความสอดคล้องของข้อความกับจุดมุ่งหมายการวิจัย หรือ IOC (Item Objective Congruence)

3) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญในการประชุมระดมความคิดเห็นจำนวน 7 คน

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการประชุมระดมความคิดเห็นไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้สูงอายุในขั้นตอนที่ 3 ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นโดยใช้แบบสอบถามกับผู้สูงอายุเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้สูงอายุที่มีอายุยืนเกี่ยวกับพฤติกรรมการรักษาสุขภาพ และแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ และข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญจากการประชุมกลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ โดยประเมินสุขภาพดีของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา รวมถึงความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณซึ่งได้จากแบบสอบถามและแบบประเมินใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test independent สำหรับวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปรของแบบสอบถาม และแบบประเมินผลการใช้โปรแกรม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ โดยใช้การพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา ประเด็นสำคัญที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เทียบกับแนวคิดหลักที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ

3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลักวิถีพุทธ โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)